

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der
Meij, Alphen a.d. Rijn; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan
Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M.
Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A.
Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee,
Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d
Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de
administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen
a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs
voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Het grootste wonder

„Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons
eerst liefgehad heeft”.

1 Johannes 4 : 19.

De apostel Johannes, de apostel der liefde, is
aan het woord. In zijn eerste zendbrief
schrijft hij: Hij heeft ons eerst liefgehad.
Wij, mensen, willen graag voorop staan. Eerst
ik, daarna de ander. Of eerst wij, daarna
God. Hierin is de openbaring van de gevolgen
van de zondeval in Adam.

Johannes plaatst God voorop. Het kan niet
anders. Hij, God, heeft liefgehad, en dat als
de Eerste. Hij heeft eerst liefgehad.

U moet er wel op letten, dat er niet staat: Hij
kreeg lief. 't Staat er heel duidelijk: Hij heeft
liefgehad.

God heeft Zijn volk liefgehad met een eeu-
wige liefde. Zijn liefde is reeds begonnen
vóór de grondlegging van de wereld. Uit het
geval menselijke geslacht heeft God Zich
een volk verkoren. Niet op grond van voor-
gezien geloof of bekering of bidden of liefde
tot Hem. Niet op grond van het in iets beter
zijn dan anderen. Er is volkomen gelijkheid.
Allen Adamskinderen. Dood in zonde en
misdaden, onheilig, goddeloos, verdorven,
en daarom wegwerpelijk. Zonder enige uit-
zondering.

Toch liefgehad, ja, maar alleen op grond van
welbehagen. Liefde gegrond niet in het voor-
werp van de liefde. Liefde gegrond alleen in
het Vaderhart van God. Hij heeft lief, omdat
Hij liefheeft. Hier staan we aan de grenzen
van ons spreken.

Liefde blijft niet besloten in het hart. Zij
treedt naar buiten. Zo is het bij ons mensen.
Zo is het ook bij God. Gods liefde openbaart
zich in het zenden van Zijn Zoon. Daarin — zo
zegt Johannes — is het eerste bewijs van
Gods liefde.

God heeft Zijn Zoon gezonden. Zijn Enige,
Zijn geliefde Zoon. Weggezonden uit de he-
mel, vanuit Zijn armen, vanuit Zijn nabij-
heid, vanuit Zijn gemeenschap. Gezonden
naar deze aarde, waar door de mens, het
pronkstuk van Gods schepping, satan de zeg-
enschap heeft gekregen, waar allen gebon-
den zijn onder de machten van zonde en
dood, waar allen geneigd zijn God en de naa-
ste te haten.....

Gezonden om verzoening te doen voor dat
volk van Gods eeuwige liefde. Gezonden om
te hangen aan het vloekhout op Golgotha.
Om door de mens weggedoemd te worden.
Maar bovenal door God. Plaatsbekledend.
Dat is in de plaats van het volk dat God heeft
liefgehad. Al Gods toorn, al Gods vloek over
en op Hem. Verlaten, volkomen verlaten. De
hemel zelfs zwart vanwege het schelden van
God. Het Lam Gods. Dat geslacht is, Zijn
bloed vergoten heeft. Tot verzoening voor de
zonden van het volk van Gods liefde.

Het kon niet anders. Omdat God God is.
Omdat Hij heilig, rechtvaardig en waarach-
tig is. Er moest verzoening zijn door vol-
doening.

Zie — hoe groot, hoe onuitsprekelijk groot de
liefde van God is. Hij Die de Zoon van Zijn
liefde, Zijn Enige, niet spaarde, maar over-
gaf, omdat Hij zo liefhad het volk van Zijn

liefde. Wie kan de hoogte, de breedte, de
diepte van die liefde meten? Zij is niet te
meten. Zij geeft aanbiddende verwondering.
Er is niet één bewijs van Gods liefde. Er is
nog een tweede bewijs. Johannes zegt; Hij
heeft ons van Zijn Geest gegeven.

Er is dus niet alleen sprake van een bewijs
van Gods liefde voor de Zijnen, maar ook een
bewijs van die liefde in de Zijnen.

Van Zijn Geest gegeven. Dat is van de Hei-
lige Geest. De Geest Die uitgaat van de
Vader en van de Zoon. De derde Persoon van
de drieënige God.

Hoe dat kan? Neen — dat kan niet zo maar.
De Heilige Geest in een onheilig mens —, hoe
zou dat maar kunnen?

Denk eraan: die Geest wordt niet gegeven
aan bekeerde mensen, aan hen die geestelijk
aan de beterende hand zijn. Die Geest wordt
gegeven aan hen die onrein en verdorven
zijn, die midden in de dood liggen.

Die gave is ten volle genadegave, een gave die
ons niet rechtens toekomst, een gave die
verworven is door Jezus Christus. Het fun-
dament van Pinksteren ligt in dat wat op de
Goede Vrijdag geschied is.

Door deze gave is er de wedergeboorte, de
opstanding uit de dood, de levendmaking.
Door deze gave is er geloof en bekering. Door
deze gave is er herstelling, wordt een mens
weer beeld van God: profeet, priester en
koning. Door deze gave leren we verstaan
dat we God kwijt zijn, dat er een breuk is met
God. Door deze gave leren we verstaan dat
we tegen God gezondigd hebben, dat er ver-
zoening nodig is. Door deze gave leren we
verstaan de noodzakelijkheid van bloedstor-
ting. Door deze gave leren we beschutting te
zoeken achter het bloed van het Lam Gods.
De grootheid van Gods liefde komt also uit in
twee werkwoorden Hij heeft gezonden en
Hij heeft gegeven. Hierin openbaart zich
Gods eeuwige liefde. Hij heeft gezonden en
Hij heeft gegeven; gezonden Zijn Zoon en
gegeven Zijn Geest. Zo betoont God Zijn
liefde, Zijn grote en onuitsprekelijke liefde.
En wat is nu de vrucht van die liefde? Dit: wij
hebben Hem lief. Het God-liefhebben is dus
geen vrucht van ons. Hoe zou dat ooit kun-
nen? Onze boom kan die goede vrucht niet
meer voortbrengen. Onze boom is tot in de
wortel kwaad, en daarom brengen wij slechts
kwade vruchten voort. Maar als vrucht van
Gods „eerste” liefde wordt het anders. Als
vrucht van Gods zenden en geven komt er de
liefde tot God. Dan leren we waarlijk zingen:
God heb ik lief.

Is er die vrucht in uw leven? Hebt u God lief?
Het gevaar is er dat we heel vlot ja zeggen.
Echter liefde moet blijken. Liefde zoekt de
omgang met God. Liefde doet huilen wan-
neer er de scheiding is. Liefde hijgt naar de
ontmoeting, het zien van het aangezicht van
de geliefde. Liefde dorst naar de gemeen-
schap.

Eens kwam de vraag van de liefde tot Simon
Petrus. Hij wist het niet. Omdat er zoveel
bewijzen waren van het tegendeel. Misschien
weet u ook geen raad met die vraag: hebt gij
Mij lief? Is dan de alwetendheid van de
Heere ook voor u een toevlucht? Legt ook u
het hart voor de alwetende God open? Dat
zal de liefde-veinzer nooit doen. Dan komt
zijn bedrog openbaar. Maar voor Gods volk is

die alwetendheid van God tot troost. Als zij
het niet meer weten, Hij weet het wel.
Heere, kijk maar in mijn hart, is er een scha-
delijke weg in mij, leid mij op de eeuwige
weg.

De liefde kan ingezonken zijn. De vlammen
der liefde kunnen als gedooft zijn. Het vuur
der liefde kan onder de as zijn. De Bruide-
gom aan de deur, en een lusteloze bruid. De
eerste liefde verlaten, het hart weer als
steen.

Dit is zeker — God kinderen leren al meer
verstaan de betekenis en de inhoud van „Hij
heeft ons eerst liefgehad”. Vanwege die liefde
zullen ze straks volmaakt liefhebben.

Wordt nu uw hart stukgebroken? Komt u
wenend aan Zijn voeten? Zulk een liefde
voor zo'n mens, dat is het grootste wonder!

Ds. v.Z.

Van de administratie

We mogen deze keer weer 8 nieuwe abonnees welkom
heten, hierbij zijn er 4 die ons blad als een geschenk-
abonnement ontvingen. We verwachten dat zij na afloop
van de termijn van een jaar abonnee blijven, dit blijkt
ook meestal het geval te zijn. Ds. v.d. Ent die al menig
abonnee voor ons blad heeft aangebracht, gaf er ons ook
weer twee op. Goed voorgaan doet goed volgen.

Aan giften ontvingen we f 212,-. Als u dit blad leest is de
ontmoetingsdag in Sliedrecht alweer voorbij. De
opbrengst van de kollekten van die dag inclusief koffie-
geld en giften was f 2222,22. Voor alles wat we mochten
ontvangen na de Heere allen hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20,
2402 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Koninginnedag

Dit nummer verschijnt juist op Koninginne-
dag. Vroeger viel die dag samen met de
verjaardag van de regerende vorstin. Dat
was al zo onder koningin Wilhelmina, die op
31 augustus haar verjaardag vierde. Dat
bleef zo toen prinses Juliana koningin werd.
Maar koningin Beatrix is op 31 januari jarig,
nog midden in de winter. Vandaar dat we nu
koninginnedag hebben op een vaste datum:
30 april. We mogen dan de verjaardag van
prinses Juliana gedenken, maar ook aan-
dacht schenken aan het feit dat zij en prins
Bernhard al 50 jaar getrouwd zijn. De
trouwdatum is 7 januari. De ouderen onder
ons zullen zich nog wel kunnen herinneren
dat er toen algemene vreugde onder het volk
was over dit huwelijk. Er is gelukkig nog
steeds een sterke band met ons Oranjehuis.
Dat spreekt van bemoeienissen des Heeren.
We sluiten ons aan bij wat Ds. Slagboom
dezer dagen in De Banier schreef: Van harte
wensen we ons hele koninklijk huis Gods
zegen toe. De vreze des Heeren moge het
deel zijn van alles om ook ons volk voor te
gaan in het wandelen in de wegen des
Heeren. Daar zal kracht van uitgaan in ons
volksleven!

B.

Onze ontmoetingsdag te Sliedrecht- centrum op 25 april 1987

1.

Het was al enkele dagen tevoren heerlijk
weer. Lang was het koud en guur geweest,
maar ook nu hebben we weer kunnen
opmerken, dat de Heere lankmoedig is en
groot van goedertierenheid.

Dat we zaterdag j.l. in groten getale in

Slidrecht mochten samenkomen spreekt ook van de bemoeienissen des Heeren. In het oosten van ons werelddeel is dat niet mogelijk. Daar moet men in het geheim samenkomen om Gods Woord te horen. Hoevelen die de naam des Heeren belijden zuchten daar niet in gevangenis. Er kwamen velen uit het land. Het weer was bijzonder gunstig. We zagen ouderen en gelukkig ook vele jongeren. De meeste bezoekers kwamen uit de Christelijke Gereformeerde kerken, maar er waren er toch ook nogal wat uit andere kerkverbanden. Dat doet goed. Op zo'n dag vallen de kerkmuren wat dat betreft helemaal weg. Het gaat om het bewaren van het pand, dat de Heere ons heeft toebetrouwd.

Om ongeveer half elf openden we de morgensamenkomst. We zongen samen Ps. 33: 10 en 11, we lazen Mattheüs 28: 1-10 en gingen voor in gebed. Daarna heetten we allen hartelijk welkom, de bezoekers, jong en oud, en de sprekers. Het is een treffend gezicht vanaf de kansel zovelen rondom het Woord des Heeren vergaderd te zien.

We vroegen kort aandacht voor een gedeelte uit het voorgelezen en wel voor deze woorden: zie Jezus is haar ontmoet, zeggende: weest gegroet. Het gaat daar over de vrouwen, die al in Lukas 8 worden genoemd. Zij waren eerst zonder Jezus, bezocht met allerlei ziekten. Maria Magdalena was zelfs in de macht van zeven duivelen. Maar de Heere Jezus was gekomen. Hij had de vrouwen opgezocht en genezen. Hij had haar aan Zich verbonden. Zo waren ze ook aan elkaar verbonden. Ze gingen Hem volgen, verlieten alles, dienden Hem van haar goederen. Hij onderwees en deed grote wonderen. Zij bleven Hem volgen toen velen teruggingen. Hij ging de weg naar het kruis om ook voor de vrouwen alles te volbrengen. Hij had daar tevoren over gesproken, maar zij verstonden het niet en zo vinden we haar op de Goede Vrijdag mogelijk op de muur van de stad Jeruzalem van verre aanschouwende wat er dichtbij de stad plaats vond met Hem. Die de liefde van haar hart had: Hij leed en stierf en werd begraven. En zij begrepen het niet. Ze waren bitterlijk bedroefd en zo hebben ze de sabbat doorgebracht. De Heere Jezus had tevoren gezegd dat haar droefheid tot blijdschap zou worden en dat Hij weder tot haar zou komen, maar dat geloofden ze niet. Ze gingen op de Paasmorgen met specerijen naar het graf om een dode Jezus te zalven. Ze vonden de steen afgewenteld en een engel zittend op de steen. Ze werden met doodsvreze bezet, maar gingen niet op de vlucht zoals de wachters. Ze kregen onderwijs van de engel. Ze werden bemoedigd en haasten zich van het graf, met vrees en grote blijdschap. En zo hebben ze Jezus ontmoet. Hij had voor haar alles volbracht. Hij was opgestaan met een verheerlijkte menselijke natuur. Hij had haar bewaard en gadeslagen en kwam nu de vrouwen opzoeken met de tekenen van Zijn volbrachte werk. Hij kwam haar tegemoet. Hij sprak haar toe. Hij maakte Zich bekend. Hij openbaarde Zich. Hij gaf licht over Zijn werk. Hij wekte het geloof op. Hij deed naderen. Zij kwamen tot Hem en grepen Zijn voeten als om Hem toe te eigenen. Ze aanbaden Hem en Hij sprak: vreest niet. Haar droefheid was tot blijdschap geworden. Het werd Pasen voor de vrouwen en zo zou de Heere het ook op deze dag kunnen doen.

We zingen Ps. 85: 3. Hierna krijgt Ds. J. Veenendaal van Barendrecht het woord. Hij leest Hooglied 4 en spreekt over het laatste vers. We hopen in het volgende nummer een samenvatting van deze rede te kunnen opnemen. We kunnen nu wel al zeggen dat er met aandacht geluisterd werd.

Ds. Veenendaal liet zingen Ps. 45: 1, 2 en 6. Onder het zingen werd gecollecteerd.

Hierna spreekt Ds. G. Bouw van Scheveningen een slotwoord. Hij leest Johannes 21: 4a: En als het nu morgenstond was, stond Jezus op de oever. In het kort samengevat zegt Ds. Bouw het volgende: Als de Heere niet zorgen zou voor Zijn kerk en werk zou er niets van terecht komen. Hij zorgt voor het vangen van de vissen. Hij alleen doet het werk. Hij stond op de oever. Daar staat Hij nog als de Koning van Zijn duurzame kerk. Hij gaat door tot het visnet vol is. De Heilige Geest neemt het uit Christus en deelt uit. Ik ga vissen, zegt Petrus. Wij gaan ook met u, zeggen anderen. Maar zij vingen niets. De Heere wil leren, dat wij niets hebben, niets

kunnen: het is enkel en alleen van Zijn genade. Als ze het net aan de rechterzijde uitwerpen vangen ze wel. Dan moeten ze brengen van de vissen die ze toen gevangen hadden. Hij bestuurt de vissen. Hij schakelt mensen in. Als ze komen met de vis is het kolenvuur met vis al klaar. Hij heeft hun vissen niet nodig. Zij hebben Hem wel nodig. Dat is nog de les. Hij moet wassen en ik minder worden. Jezus stond op de oever. Dat is tot troost, ook in onze tijd, ook in de toekomst. Er is veel om moedeloos te worden, maar Jezus staat op de oever. Het is de Heere. Het gaat er om Hem te mogen kennen. Hij staat in voor Zijn eigen werk. Het gaat natuurlijk goed met de Kerk, want Jezus staat op de oever. Er worden 153 grote vissen gevangen. Het grootste wonder is voor ieder dat hij er zal zijn. Dat volk is gelukkig. Al Gods kinderen komen eeuwig thuis.

Ds. Bouw gaat voor in dankgebed. Hij vraagt ook een zegen voor het voedsel dat zal worden gebruikt. We zingen Ps. 32: 4. De pauze is aangebroken. Het is ongeveer kwart over twaalf.

B.

Samenvatting van het gesprokene op de ontmoetingsdag te Slidrecht door Ds. H.C. v.d. Ent

En hoe nú verder?

"Daarom dan ook, also wij zo groot een wolk van getuigen rondom ons hebben liggende, laat ons afleggen alle last en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan, die ons voorgesteld is, ziende op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof, Jezus, Dewelke om de vreugde die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen, en de schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand van de troon Gods".

Hebr. 12: 1, 2.

Geliefden!

In Elburg is er een straat die de naam "Kerkenland" draagt. Deze naam zou ook gegeven kunnen worden aan Nederland. Want Nederland is en kerkenland. Daar zijn heel veel kerken. En nu denk ik niet aan de gebouwen, maar aan de gemeenschappen van mensen. Wij spreken tegenwoordig van de gereformeerde gezindte. Daar is dan alles onder begrepen wat de drie formulieren van enigheid onderschrijft. Ondanks dat dat gebeurt, is er in ons kerkenland een hopeloze verdeeldheid. Want van oud-gereformeerd tot nieuw-gereformeerd is een hele weg. Je komt op die weg nog meer dan tien kerken tegen die allemaal het woord gereformeerd, met of zonder toevoeging, in hun vaandel hebben geschreven.

Al die kerken geven in ons kerkenland maar een droevig beeld te zien. Daar is men in elke kerk wel zo ongeveer van overtuigd. Daarom is men druk bezig, hier en daar, om tot vereniging te komen. De initialen S.O.W. komen in een christelijk dagblad steeds weer voor. Ieder die geen vreemdeling in Jeruzalem is, weet wel wat dat betekent. Het betekent "samen op weg". Dat proberen de Ned. Herv. kerk en de Geref. Kerk. Men probeert dat ook in onze eigen kerken met de Ned. Gereformeerde kerken. S.O.W. samen op weg. Het zou mooi zijn, als het kon. Maar de praktijk leert dat het maar een moeilijke zaak is. Het botert tussen alle hervormden en die gereformeerden niet zo erg. En van onze verhouding tegenover de Ned. gereformeerden moet hetzelfde gezegd worden. Men zou in plaats van S.O.W. mogelijk beter kunnen schrijven S.O.S. Dat is een noodsein, dat wordt uitgezonden door een schip dat zich in nood bevindt. Het kerkchip in kerkenland is in grote nood. En dan gaan we maar niet naar onze gereformeerde kerkelijke burens, doch laten we naar onze eigen kerk kijken. We leven in het post-synodale jaar. Dit woord kwamen we tegen in De Wakker van 6 maart 1987. Daar stond bij vermeld dat men weer een ambtsdragersconferentie zou houden in Amersfoort, om dan te spreken over: "EN HOE NU VERDER?" Men had de datum daarvoor gesteld op zaterdag 25 april. Later kwam men tot de ontdekking dat wij dan een ontmoetingsdag zouden hebben in Slidrecht, gelijk dit na de pasen onder ons al jaren gewoonte is. Men wilde ons niet in de wielen rijden (we zijn hen hiervoor zeer erkentelijk) waarom men de conferentie een week verzet heeft, namelijk naar zaterdag 2 mei D.V. In ons

blad Bewaar het Pand van 16 april stond een advertentie, waar ook wij door werden uitgenodigd om die conferentie te bezoeken. Toen we die vraag lazen in De Wakker "EN HOE NU VERDER?" werden we als het ware wakker geschud. En als je wakker wordt, wrijf je jezelf de ogen uit. Je leest die vraag nog eens tot in bewaar het pand toe. "EN HOE NU VERDER?"

Als een "geboren burger" in de christelijke gereformeerde kerken, laat zo'n vraag je niet los. Want er stond nog bij, dat de synode achter de rug was. Het is ondanks dat het de "spannendste synode" geweest is, toch nog goed afgelopen. We zijn gelukkig nog bij elkaar gebleven. Waarom ook niet? Er is niets zo erg als een kerkscheuring. Doch de punten waar het eigenlijk over gaat in ons kerkelijk leven, zijn op de synode, volgens de conferentieaankondiging, niet voldoende doorgesproken. Want we waren wel één gebleven, terwijl we het toch lang niet in alles met elkaar eens waren. We waren het wel eens (we onderschrijven allemaal de belijdenis als gegrond op Gods Woord) terwijl we toch ook weer bleken niet één te zijn. Wie dit raadsel oplossen kan, is een knap man. Er heerste blijdschap enerzijds, terwijl misnoegen anderzijds niet tegengesproken kan worden.

Over al deze dingen denkend, kwamen we tot de konklusie dat generale synode vergaderingen kruis-vergaderingen zijn. Want op zo'n vergadering komt men samen uit het noorden en uit het zuiden; uit het oosten en uit het westen. Op het kruispunt, de G.S., ontmoet men dan elkaar. Daar komen de broeders elkaar tegen. Daar kruisen de meningen. Daar komt openbaar hoe verschillend er in ons kerkelijke landje gedacht wordt, zelfs in één en hetzelfde kerkverband.

Als je op een kruispunt staat, kun je vier kanten uit. Het is begrijpelijk dat men dan vraagt "EN HOE NU VERDER?". Want we moeten verder. De vergadering is weer verleden tijd. En men is vier kanten uitgegaan. Letterlijk zeker en figuurlijk nog wel meer. We waren verdeeld en we bleven verdeeld. En ik ben bang dat we het ook zullen blijven. Want er zijn al heel wat vergaderingen gehouden, waar met andere woorden steeds weer dezelfde zaken op tafel kwamen. Doch na afloop is A. A. gebleven en B. is B. gebleven enz. "wij dwaalden (dwalen) allen als schapen en wij keerden (keren) ons een iegelijk naar zijnen weg". Hoe komt dat toch? Omdat in dat alles de Heilige Geest gemist wordt, ook al wordt er over gesproken en om gebeden. Want de Heilige Geest is geen Geest van verdeeldheid, maar van eenheid.

"EN HOE NU VERDER?"

Als deze vraag van beneden uit opgelost moet worden, geloof ik dat het rechte antwoord, dat een ieder bevredigt, wel nooit gegeven zal kunnen worden. "EN HOE NU VERDER?"

Wij gaan steeds verder. Wij zijn samen op weg naar de eeuwigheid. Dat is een zaak die veel te weinig weegt. De één is er klaar voor, naar hij denkt, en maakt voor de eeuwigheid zich niet de minste zorg. De ander is er niet klaar voor, naar hij zegt, zeker te weten, en toch gaat hij ook rustig verder. Ongeacht en onverwacht is het eeuwigheid en hoe dan verder? Want we zijn wel samen op weg, maar een ieder zal persoonlijk voor God moeten verschijnen. Dan houden alle twisten op, en dan komt het er op aan of we de weg zijn gegaan, die God in Zijn Woord ons wijst. Had een ieder daar persoonlijk! meer mee te doen, we zouden "samen op weg" het beter met elkander kunnen vinden. Dan zouden er S.O.S. signalen naar de hemel worden gezonden. Het antwoord zou dan ook niet achterwege blijven. Of liever: Het antwoord is al door God gegeven.

Ja echt: gegeven!

Ik denk aan de tekst die hierboven staat geschreven. Toen Paulus zijn brief aan de Hebreërs schreef (ik geloof altijd nog dat Paulus dat gedaan heeft), was het voor de gelovigen ook niet zo gemakkelijk. De kerk op aarde is alle eeuwen door al een strijdende kerk geweest. En dat zal de échte KERK ook blijven. De ware leden zijn geen kwattasoldaten, maar levende leden, die, als ze leven aan hun ziel hebben, niet met elkander vechten, maar samen strijden tegen die driehoofdige doodsvijand: De duivel, de wereld en het eigen vlees. Het is

dan dag en nacht oorlog, lees er de laatste zondag van de Heid. Kat. maar op na. Het is geen filmoorlog. Want daar kun je nog rustig naar kijken. Daar kun je ook rustig over praten. Daar kun je ach en wee over roepen, maar het leven komt nooit op het spel te staan.

Dat is het geval, als de geestelijke strijd echt gevoerd wordt. Dan kom je, om in het beeld van de tekst te komen, in de geestelijke renbaan terecht. De lopers, die zich daarin bevinden, daar wordt het uiterste van gevraagd. Dat bedoelt Paulus als hij schrijft: "Daarom dan ook, alzo wij zo groot een wolk der getuigen rondom ons hebben liggende, laat ons afleggen alle last en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid lopen, de loopbaan die ons voorgesteld is ziende op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof, Jezus, Dewelke voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand van de troon Gods".

De wolk der getuigen, zijn gestorven gelovigen, waarvan gesproken is in Hebr. 11, dat bekend staat als de beeldengalerij der gelovigen. Zij hebben allemaal de goede strijd gestreden en zijn door het geloof behouden. Zij hebben het niet in eigen kracht gedaan, doch in de kracht Gods. Hun behoud hebben zij daarom niet te danken aan hun prestaties, maar aan de vrije genade van God. Zij zien naar degenen die nog in het strijdperk verkeren en moedigen hen als 't ware aan: "Gij, die God zoekt in al uw zielsverdriet, houdt aan, grijpt moed, uw hart zal vrolijk leven. Nooddruftigen, veracht Gods goedheid niet. Nooit zal Hij Zijn gevangen begeben". Om het doel te bereiken, moeten zij alle lasten afleggen en de zonde, die zo lichtelijk omringt.... Daar waren wat lasten toen ter tijd. Lasten te zwaar om te dragen. Lasten die het dagelijkse leven betreffen, maar ook lasten die de mensen elkander oplegden. Want het is al een heel oude kwaal als de Heere zegt: "Te vergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn". Daar wordt de eigengerechtigheid door gevoed. En dat is een gruwel in de ogen van God, hoe mooi dit kleed ook in de ogen van mensen staat. Dat moet allemaal afgelegd worden, want uit de werken der wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden. Doch niet alleen de eigengerechtigheid is een sta-in-de-weg op de geestelijke loopbaan, maar ook de ongerechtigheid. Dat is "de zonde". Daar is elk mens van nature mee verweven. Elk sterveling is een mens vol ongerechtigheid. Ontdekking door de Heilige Geest leert dat.

Dat moet nu allemaal worden afgelegd. Dat is roeping. De vraag kan gesteld worden: Is dat wel mogelijk? Kan een mens dat? Hij is toch ganselijk onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Inderdaad! Dat belijden wij. Werd dit ook wel eens door u, mij beleefd? Want daar gaat het over. Aan dode orthodoxie is geen behoefte. Die is er al genoeg. Het komt op het beleven aan. En dan leert men dat het aan des mensen zijde een onmogelijke opgave is om alle lasten en de zonde af te leggen. Onder de beste omstandigheden kan het willen er wel zijn, terwijl dan het volbrengen nog niet gevonden wordt. Dat is geen dooddoener om ruimte voor het vlees te scheppen, doch dit is bij degenen die door de Geest Gods wederom geboren zijn, een smartelijke zaak. Wanneer zij op zichzelf zien, dan kan in de loopbaan hen alle moed in de schoenen zakken, en de vrees het hart vervullen dat men nooit de finis halen zal.

Zij moeten daarom niet op zichzelf zien, maar op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof, Jezus, Dewelke voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht. Op Jezus zien, dat is van alles afzien en alleen op Hem zien, dat is alleen in Hem geloven. En dat is al weer zulk een onmogelijke zaak aan de zijde van de mens. Want het geloof is een gave van God. Niet eens, maar iedere keer weer. En als God naar Zijn ondoorgrondelijke wijsheid, de gave tot de beoefening van het geloof eens inhoudt, dan doen die lopers niets anders dan vallen. Waarom gebeurt dat? Opdat zij zouden leren, wat de Heere gezegd heeft: Zonder Mij kunt gij niets doen. Het met lijdzaamheid lopen, dat is met volharding lopen, is alleen mogelijk vanuit de dadelijke geloofsverbondenheid met de Heere Jezus Christus. Wie op Hem ver-

trouwt, op Hem alleen, ziet zich omringd door Gods weldadigheên.

Vanuit de levende geloofsverbondenheid met de Heere Jezus, put men ook kracht om in de loopbaan te volharden, om vol te houden. Men leert dan Paulus naspreken: Als ik zwak ben, dan ben ik machtig, door Christus, Die mij kracht geeft. Want Hij is de overste Leidsman en Voleinder van het geloof. Hij is de Eerste en ook de Laatste. Hij gaat voorop en vormt ook de achterhoede. Hij is een vurige muur rondom degenen die Hem vrezen. Om de vreugde die Hem voorgesteld was, heeft Hij het kruis verdragen en de schande veracht. Hij is aan het kruis gestorven en met schande overladen geworden. Doch dit heeft Hij niet geteld. Want de Hem voorgestelde vreugde bestond hierin dat Hij de Overwinning zou behalen, dat Hij met Zijn Bruid straks voor eeuwig verenigd zou zijn. Want Hij heeft haar liefgehad met een eeuwige liefde en daarom Zijn leven voor haar overgegeven tot in de dood, opdat zij, die de eeuwige dood verdiend had, het eeuwige leven zou kunnen verkrijgen.

Paulus, door Gods Geest geleid, zegt, op Hem moet je zien. Hij is nu gezeten aan de rechterhand Gods in Zijn troon. Straks zul je met Hem zitten in Zijn troon. Dit te mogen geloven, echt Hem te mogen zien, doet op aarde ook het kruis verdragen en de schande verachten. Het doet op aarde Hem volgen. Die gezegd heeft: In de wereld zult gij verdrukking hebben, doch heb goede moed. Ik heb de wereld overwonnen. En gij zult in Mijn kracht ook overwinnen. Want na de dood is het leven u bereid. Dan zal God u opnemen in Zijn heerlijkheid.

Als dit eens beleefd mocht worden, dan zou worden ervaren: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ten tijde als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn. Ik zal in vrede te samen nederliggen en slapen, want Gij o HEERE alleen zult mij doen zeker wonen.

Miischien zegt iemand: Wat los je in deze turbulente (een veel gebruikt woord in de kerkelijke pers, het betekent: woelige) tijd mee op als het over kerkelijke vraagstukken gaat? Wie alleen maar horizontaal kijkt, zegt: Niets! "EN HOE DAN VERDER?"

Wie verticaal mag leren kijken, zegt: Alleen daar ligt de oplossing.

Welzalig hij, die al zijn kracht

En hulp alleen van U verwacht.

Die kiest de welgebaande wegen. enz.

Ps. 84 : 3. 4. 6.

Zo alleen kan men samen op weg "goed" verder. Men gaat dan door het dal van de ootmoed, van kracht tot kracht steeds voort. En elk hunner zal dan in het zalig oord van Sion, voor God verschijnen. En dat zonder verschrikking, tot eeuwige vreugde. "EN HOE NU VERDER?" Wij zijn samen op weg naar de eeuwigheid en ieder moet persoonlijk voor God verschijnen. Waar dat besef leeft, zal ook de bede gevonden worden, onder weg

Leer mij, o God van zaligheden

Mijn leven in Uw dienst besteden:

Gij zijt mijn God, wat Gij mijn hand:

Uw goede Geest bestier' mijn schreden.

En leidt' mij in een effen land.

Voor U gelezen

(Overgenomen uit de "Wekker"
van 26 april 1895)

Voor kinderen

Een jongetje van godvrezende ouders werd eens ernstig ziek. Meestal lag hij alleen in een kamertje en dacht wel eens na over goede en nuttige lessen, welke hij van zijn ouders uit de Bijbel gehoord had. Deze overdenkingen maakten een diepe indruk op hem en die hem nu ernstig in herinnering kwamen, en die aan zijn jonge hart geheiligd werden.

Op zekeren tijd kwam zijn moeder weer bij hem om hem iets in te geven. Toen stortte hij zijn jeugdig hart voor haar uit. Hij zeide tot haar: "Nu, lieve moeder, mag ik denken, wat gij mij vroeger met zoveel ernst en nadruk verhaald hebt; alles komt mij nu voor de aandacht. En hoewel ik redenen heb om mij te schamen, dat ik niet altijd oplettend naar u en naar vader geluisterd heb, toen mij uit de Bijbel verteld werd en nu voor mijn aandacht komt. "Och", zeide hij tot zijn moeder, "dat de Heere mij verder door de Heilige Geest in alle waarheid leide, opdat ik verder het zoete van die dierbare waarheden

ondervinde. Veelvuldige verzoeken ga ik wellicht tegemoet, maar is de Heere mijn Leidsman, dan heb ik niets te vrezen". Toen het avond was, bood zijn moeder als naar gewoonte aan, bij hem te blijven; doch hij verzocht vriendelijk, dit nu niet te doen; hij begeerde alleen, dat het licht mocht blijven branden: wanneer hij dan niet slapen kon, wenschte hij een gedeelte van Gods Woord na te zien en daarover te denken. De moeder stond hem dit gaarne toe. Door 's Heeren goedheid herstelde hij spoedig geheel en gaf toen overal duidelijke blijken van de grote verandering, die bij hem had plaats gehad. Overal preees hij de Heere aan. Vooral bij zijn kameraden was hij een voorbeeld en wees hun steeds met ernst op Hem. Die hem zo genadig was geweest. Het was wonderlijk, hoe hij aan allen de Bijbel aanpreees. In en bij alles toonde hij, dat de Heere Jezus in zijn hart woonde en werkte.

Kinderen! dankbaar genoeg kunt gij niet zijn, indien gij het voorrecht moogt hebben, vrome ouders te bezitten, die u reeds vroeg op de Heere Jezus wijzen als de enige Naam, waardoor ge behouden kunt worden. Velen, wij weten het, schijnen het spoedig al beter te weten dan de ouders, maar bedenkt het toch wel, hoe gij die lieve ouders behandelt. Spoedig kunnen zij van u weggenomen worden, en dan komen soms duizende gedachten in het hart op. Ik heb een meisje gekend (zij is nu al een bejaarde vrouw) die, toen haar lieve moeder overleden was, niet door de gang durfde gaan, waar de doodskist stond. Zo luide sprak haar geweten tot haar: "gij hebt uw moeder niet met kinderlijke liefde behandeld". Wel duizende malen heeft ze het zelf, met schaamte, aan anderen en aan mij medegedeeld. Zult gij, mijn kind! Wanneer uw moeder vóór u komt te sterven, gerust, zonder beschuldigend geweten langs de doodskist uwer moeder durven gaan, met de gedachte: "Ik heb die lieve moeder geen verdriet aangedaan: die lieve moeder heeft niet om mijn zonden behoeven te wenen?" De Heere geve het! Mocht daartoe de Heere u leren, nu, terwijl ze nog bij u zijn, al het mogelijke te doen, om uw ouders genoeg te doen en de begane fouten nog te herstellen: geve de Heere u daarvoor uw stem tot Hem te leren opheffen".

Was ondertekend:

"Aarlanderveen. G. Bos".

(Toelichting! Deze Ds. G. Bos was destijds predikant van de gemeente Aarlanderveen).

Dr.

r. L.

De Paasgroet

In de eerste Christengemeente had men de gewoonte om op de zondag elkaar te groeten met de woorden: "De Heere is waarlijk opgestaan". Dit zijn de woorden, waarmee de Emmaüsgangers begroet werden, toen ze in Jeruzalem terug keerden. Een goede gewoonte kunnen we wel zeggen.

Immers het opstandingsfeit is een rijk heilsfeit. Ja, Christus opstanding is een heilsdaad. Een heilsdaad die veel inhoudt en veel tot stand brengt. Gods Woord wijst ons daar op. Jezus Zelf spreekt ervan en de apostelen getuigen ervan in hun brieven. Het nut ervan vinden we ook in onze catechismus. Denk aan wat beleden wordt in zondag 17.

Wanneer Jezus Christus niet was opgestaan, ontbreekt alle grond voor schuldbetaling, voor verzoening, voor heilsgenade in leven en sterven. Buiten de opstanding is er geen leven, geen eeuwig leven. Geen gemeenschapsleven met God. Vandaar dat de groet, ja de belijdenis: "De Heere is waarlijk opgestaan" veel bevat. Zij is de roemtaal in de Heere. Die taal ontbreekt nogal eens.

Zeker de prediking van Pasen mag er zijn. Het Woord van Pasen wordt gehoord. Echter de vrucht ervan moge meer blijken. Blijken in kerk en samenleving. Hoe noodzakelijk is de inroeping van de krachtige werking van de Heilige Geest. Immers Gods Geest maakt dode zondaren levend en die Geest leidt in al de waarheid. De waarheid van God, de waarheid van Jezus Christus, geopenbaard en gedocumenteerd in het Woord der waarheid, nl. Gods Woord.

Het is erg, wanneer de Paasoverdenking beperkt blijft tot de Paasdagen en direct na de Paasdagen tot het verleden behoort. Andere zaken zijn dan belangrijker. Het worde tot schuld en het leide tot bekering. En daar de zondag niet los staat van Pasen, van

de opstanding van Jezus Christus, moge die dag alsmeer en rijker gaan leven in het licht van de opstanding.

Onze jongeren moeten ook weten waarom de zondag de sabbath is. En dat die dag door het gebeuren in de hof van Jozef, door de daden van Jezus op die dag nog rijker geworden is dan de Oud-Testamentische Sabbath reeds was.

Wij weten dus meer en daarom horen we, als het goed is, meer. Vandaar dat de zondag zo aangevallen wordt en als dag van de Heere vallen en verdwijnen moet. Als 's Heeren gestelde en gegeven dag in en door de opstanding moet hij verdwijnen uit de kerk en samenleving en dat is al in een vergevorderd stadium. Hoevelen zijn er niet, die niets meer willen weten van Gods dag, of de zondag indelen en vullen naar eigen goeddunken.

Nu is er nog iets waaraan beslist niet voorbij mag worden gegaan, ja wat eigenlijk een groot, een dreigend gevaar is, nl. de uitholling van het opstandingsfeit en de eigen vulling ervan. Jezus Christus, zo zegt men, is niet werkelijk opgestaan. Hij is slechts tot leven gekomen in Zijn volgelingen. Nota bene men betreft alle menselijke opstand op Jezus Christus. De stelregel is: opstanding maakt ons opstandig tegen al het bestaande. Jezus Christus ging ons tijdens Zijn leven voor in de strijd tegen onrecht en verdrukking; in het omverwerpen van een maatschappij, die niet strookt met 'de rechten van de mens'. Door onze daden van opstand tegen de gevestigde orde, tot omkering van het bestaande, komt Christus als het ware tot nieuw leven. Dus Hij staat op in de opstand van hen, die rebelleren tegen het bestaande. Zo gezien is Jezus Christus niet de waarachtig Levende. Hij heeft het graf niet verlaten. Er is geen opstanding uit de doden.

Nu is echter Jezus Christus Zelf aan zijn discipelen verschenen. Reeds op de dag van Zijn opstanding. Zij zijn naar 's Heeren eigen woord getuigen geworden. Getuigen van Zijn lijden en opstanding. Tijdens de verschijning op de opstandingsavond opende Jezus het verstand van de discipelen, zodat zij de Schriften verstonden en herinnerde Hij hen eraan dat Hij moest lijden en "van de doden zou opstaan ten derde dage". En toen Hij hen de opdracht gaf om in Zijn Naam te prediken bekering en vergeving der zonden, beginnende van Jeruzalem, sprak Hij met nadruk de woorden: "Gij zijt getuigen van deze dingen".

Vandaar dat Petrus in zijn indrukwekkende prediking op de Pinksterdag kon doorgeven: "Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn". Wat de discipelen gehoord en gezien hebben, werd door hen doorgegeven.

In navolging van hen heeft Paulus ook benadrukt in de brief aan de Corinthiërs: "wanneer Christus niet opgewekt is, is ook de prediking ijdel. Dan worden wij ook geacht te zijn 'valse getuigen Gods', want wij hebben van God getuigd, dat Hij Christus heeft opgewekt".

Vandaar dat het belijden, de paasgroet: "de Heere is waarlijk opgestaan" alle grond heeft. Zij ligt ook verankerd in het Paaswoord, in de paasgroet van Jezus Christus Zelf.

Op de opstandingsavond kwam Jezus in de kring van de Zijnen. We kunnen wel zeggen: "Hij kwam tot Zijn gemeente. Zijn gemeente, bijeen in Jeruzalem. De gemeente bevond zich achter gesloten deuren. Vrees, bange vrees deed hen de deuren sluiten.

Jezus echter komt daar waar gesloten deuren zijn. Hij verrast niet slechts de Zijnen, maar Hij verblijdt bijzonder de Zijnen. Zijn Pasen moet worden het Pasen van Zijn volk. Welk een Woord horen zij uit Zijn mond, als Hij in hun midden staat. Hij groet hen met de woorden: "Vrede zij ulieden". Vrede is niet een woord van de aarde. Oorlog, opstand zijn woorden van beneden. Door de zonde is vrede van de aarde gebannen. En al komt er de eeuwen door veel goeds op aarde, ware vrede komt er niet meer. Vrede met God is uitgesloten. Zij is onmogelijk. Die vrede moest verdiend worden. Nu, die vrede heeft Christus Jezus verdiend door Zijn lijden, sterven en dood. Hij spreekt van vrede en schenkt vrede. Vrede door Zijn bloed. Een vrede, die blijvend is. In nood en dood. In leven en sterven. Vrede tot in eeuwigheid. Levend in een rechtsverhouding met God. Levend in een staat van verzoening, van vergeving.

Vrede betekent: God de Heere niet meer tegen, maar voor. Eeuwig voor. De wet verdoemt niet meer. Het oordeel treft niet meer. Welk een woord sprak de Levensvorst op de opstandingsavond. Welk een evangelie vloeide er uit Zijn mond. En welk een kracht deed het in Zijn gemeente op de opstandingsavond en daarna. En dat steeds weer opnieuw. En niet verminderd, maar rijker. Want welk een werking gaat er niet uit van 's Heeren vrede. Ook in dagen van druk, strijd en verdriet.

Vandaar dat de groet op Pasen, de groet van Pasen, geen ijdele groet is. Het is een levensgroet. Want hij is er door de Levende, Hij getuigt immers van de Levende.

En waar door genade de geloofsrelatie is met de Levende, daar moet en wil men belijden: "de Heere is waarlijk opgestaan". Hij ging naar het graf. Hij lag in het graf. Hij kwam uit het graf. Het graf is voor altoos verlaten. Het is eeuwig leeg. De Heere is waarlijk opgestaan. Hij leeft tot in alle eeuwigheid. Dat mag ook de kracht van de prediking zijn in een paasloze wereld. In een wetteloze tijd. In een wereld, die ondergaat in goddeloosheid en God'loosheid. Het mag de kracht zijn in nood. Tot een licht in de duisternis. Het geeft vrede in de chaos van de wereld. Rust in gevaar. Het geschenkt geborgenheid te midden van de angstaanjagende machten en verschijnselen. Het bemoedigt in vervolging en eenzaamheid. Het bewerkt, door Gods Geest, vrede, die alle verstand te boven gaat. Vrede met God door Jezus Christus, de opgestane Heere.

Vandaar dat de paasgroet geen fantasie is. Geen leugen. Geen strohalm. Geen zandgrond. Geen drijfzand. Geen leus op zich. Maar belijden. Waarachtig belijden. Het is waar en zeker. De mond belijdt, wat het hart gelooft.

Die paasgroet is ook niet de groet van de enkeling. Het is de groet van de kerk de eeuwen door. Het is een groet die spreekt van gemeenschap, van de gemeenschap der heiligen. Hier op aarde en voor de troon hierboven. Met die groet begroet men elkaar. Uitsprekend de geloofsverbondenheid aan Hem, Die dood geweest is en weder levend geworden is en leeft tot in alle eeuwigheid. En Die heeft de sleutels van dood, graf en hel. Met die groet kan en mag en wil men elkaar ook bemoedigen.

Zo was het in Jeruzalem. Emmaüsgangers! "Hij leeft. Hij is opgestaan. Hij is van Simon gezien". Hij troost treurenden. Hij verschijnt aan elk, die zichzelf afschrijft vanwege de zonde. De zonde van bedrijf en nalatigheid en Hem toch niet kan missen. Want Zijn lastbrief behoort niet tot het verleden. Wat voor het sterven, wat voor de opstanding beleden werd, geldt ook nu nog: "De Geest des Heeren is op Mij, daarom heeft Hij Mij gezalfd; Hij heeft Mij gezonden om de armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen, die gebroken zijn van harte: om de gevangenen te prediken loslating en de blinden het gezicht, om de verslagenen heen te zenden in vrijheid, om te prediken het aangename jaar des Heeren".

De Paasgroet is dus niet ongegrond, noch minder ongevuld. Hij blijft gelden. Want de Heere leeft eeuwig. Het getuigen van Hem, zij vrucht van het buigen voor Hem, van een levende verbondenheid aan Hem. Dan geeft Pasen ook heilsperspectief. Heilsperspectief over dood en graf heen. "Na de dood is het leven mij bereid. God neemt mij op in Zijn heerlijkheid".

Ds. M.C. Tanis.

Laus Deo 36.

De ziel en haar eigenschappen.

Welk beeld heeft Calvijn van de menselijke ziel? Ten eerste: de ziel is een onsterfelijk wezen. De wijsgeer Plato is bijna de enige die dit gegeven onderschrijft. Daarom gaat Calvijn liever niet bij de filosofen in de leer als het gaat om een omschrijving van de menselijke ziel. Vervolgens: de ziel is een onlichamelijk wezen. Zij heeft geen substantie zoals het lichaam. Wel is de ziel in het lichaam geplaatst en woont daar als in een huis. Ten derde: de ziel die in het lichaam woont, bezielt het gehele lichaam. Ze maakt de leden geschikt en bruikbaar tot wat ze te doen hebben. Ten vierde: de ziel heeft de opperste leiding bij het besturen van 's mensen leven. De ziel geeft leiding aan de vervulling van de plichten van het aardse

leven. Meer nog: zij wekt de mens op tot het dienen van God.

Men kan daartegen inbrengen dat het in de huidige staat van de menselijke verdorvenheid maar moeilijk te zien is, dat er in ons een ziel is die leiding geeft aan de vervulling van de plichten jegens de naaste en God. Toch blijkt dit wel zo te zijn. Calvijn geeft een voorbeeld: "Vanwaar zouden de mensen zo grote zorg dragen voor hun naam dan uit scháámte? Vanwaar echter komt de schaamte anders dan uit het letten op wat déugdzaam is? En daarvan is het beginsel en de oorzaak dat ze begrijpen geboren te zijn tot het beoefenen der rechtvaardigheid: en daarin ligt het zaad van de godsdienst besloten". Anders gezegd: ieder mens wil voor eerlijk en betrouwbaar doorgaan. Hij wil een goede naam hebben. Wordt hij voor oneerlijk en onbetrouwbaar gehouden door anderen, dan schaamt hij zich. Waarom? Omdat hij een zeker besef heeft van de noodzaak van eerlijkheid en betrouwbaarheid. En waar vloeit dat besef uit voort? Uit zijn ziel die hem rechtvaardigheid leert. De kiemen van de godsdienst liggen in de ziel van alle mensen geworteld. Tot dat godsdienstige besef behoort ook het besef van de noodzaak eerlijk en betrouwbaar te zijn. Ieder mens heeft een zeker besef van de noodzaak om rechtvaardig te leven. Dat besef wortelt in zijn ziel. Het geeft zijn leven stuur in de vervulling van zijn aardse plichten jegens zijn náaste.

Maar in zijn ziel wortelt ook het besef van de noodzaak om Góð te dienen. De ziel van de mens wekt hem dan ook op tot het dienen van God. "Voorwaar, de mens zou het voornaamste gebruik van zijn verstand missen, indien zijn eigen geluk voor hem verborgen was: waarvan de volmaking is, verbonden te zijn met God. En vandaar is ook de voornaamste werkzaamheid van de ziel, dat zij dáárnaar streeft. En naarmate daarom men zich meer beijvert om tot God te naderen, bewijst men daardoor des te meer, dat men met rede begaafd is". M.a.w. de ziel, met name het verstand, van de mens doet hem zien dat het hoogste geluk gelegen is in de verbondenheid met God. Daarom wekt zijn ziel de mens op om tot God te naderen en Hem te dienen. De ziel geeft de mens daarin leiding.

Verstand en wil.

Ten vijfde: er zijn twee delen in de menselijke ziel, het verstand en de wil. "De taak van het verstand is te onderscheiden tussen wat zich voordoet, alnaarmate ieder ding goed- of afgekeurd schijnt te moeten worden; de taak van de wil echter is uit te kiezen en te volgen wat het verstand góed geacht heeft; te versmaden en te vlieden wat het afgekeurd heeft".

Tussen haakjes: Calvijn sluit zich in deze omschrijving aan bij hetgeen hij bij de griekse filosoof Plato gevonden heeft. Dat bewijst opnieuw, dat Calvijn ook de opvattingen van heidense wijsgeren niet altijd als onbruikbaar beschouwde. Al heeft hij ook veel van hun 'wijsheid' moeten verwerpen als duister en verwarrend en strijdig met Gods Woord. Het geopenbaarde Woord Gods blijft voor Calvijn toch steeds de uiteindelijke maatstaf.

Het verstand beoordeelt dus de gewaarwordingen van onze zintuigen. Het geeft zijn goedkeuring of afkeuring aan de gewaarwordingen van de zintuigen, van wat men ziet of hoort. De taak van de wil is nu om uit te kiezen en te volgen wat het verstand heeft goedgekeurd. En anderzijds te versmaden en te vlieden wat het afgekeurd heeft. In het verstand ligt dus het vermogen om de dingen die wij horen of zien te beoordelen. In de wil ligt het vermogen om zich over het goede te verblijden en tot het doen van het goede aan te sporen. Anderzijds: het kwade te haten en de mens op te wekken zich in zijn handel en wandel van het kwade af te keren. Calvijn noemt het verstand: de leidman en bestuurder van de ziel. De wil let altijd op de wenk van het verstand. In zijn verlangens wacht de wil als het ware het oordeel van het verstand af.

Inst. I, XV, 6, 7.
L.W. van der Meij, V.D.M.

Over jouw vragen gesproken

2.

Ds. Hakkenberg schrijft op blz. 26/27:

"Dit verbond der genade strekt zich uit tot alle geslachten der aarde: "Breng Mijn zonen

van verre, en Mijn dochters van het einde der aarde" (Jes. 43). "Ja, zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot een God zijn. En Ik zal hun enerlei hart en enerlei wet geven, om Mij te vrezen al de dagen, hun ten goede, mitsgaders hun kinderen na hen. En Ik zal een eeuwig verbond met hen maken, dat Ik van achter hen niet zal afkeren, opdat Ik hun weldoe; en Ik zal Mijn vreze in hun hart geven, dat zij niet van Mij afwijken" (Jer. 32).

Kijk, dat geeft moed op Gods eeuwige trouw van geslacht tot geslacht en van kind tot kind, tot aan de einden der aarde, tot in de diepste binnenlanden.

"En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld".

Ik kan begrijpen dat deze dingen, die je van jongsaf hoorde, soms over je hoofd heen-gaan. 't Kunnen versleten klanken worden.

't Lijkt zo theoretisch, zo dogmatisch en zo weinig praktisch, niet aktueel. Immers: wat doe ik er mee? Wat heb ik er aan? Hoe funktioneert het in mijn leven, in mijn omgeving met m'n naaste, op school, in beroep, in bedrijf? Bij al deze vragen blijft voorop staan, dat het uitsluitend de kracht van de Heilige Geest is, Die deze verbondsgenade in het hart brengt. Het is God in Christus, Die ook jou door middel van de prediking toebidt: "Laat u met God verzoenen". Het is diezelfde God, Die ons overbrengt uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht, uit de dood tot het leven. Dan wordt het waarachtig onze zielsbevinding: "Zo dan, indien iemand in Christus Jezus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden" (2 Kor 5).

Deze heerlijke genade, gepaard met vreugde, vrede en ware vrijheid lijkt zo onbereikbaar. Ondanks de twijfel, de moedeloosheid, de machteloosheid, de tegenstand, die je bij jezelf gewaar wordt, is deze genade te verkrijgen, zelfs mild en overvloedig. Er staat in Jesaja 45 : 19: "Ik heb tot het zaad van Jakob niet gezegd: "Zoekt Mij tevergeefs".

Ds. Van der Heiden schrijft op blz. 46, dat wij de Geest der genade en der gebeden, de Geest des geloofs en der levendmaking nodig hebben. Hij zegt dat deze leer vernederend voor ons is en dan schrijft hij verder:

"Toch is deze leer niet alleen vernederend, maar ook verblijdend. Immers als jij zelf voor genade moest zorgen en genade moest bewaren, dan kwam je er nooit. Begrijp je dat en beaam je dat?"

Jouw verantwoordelijkheid

Ja maar, hoor ik iemand zeggen, als het nu zo ligt, wat heeft bijbelonderzoek, prediking, bidden, catechisaties en vereniging dan nog voor zin? Als God besloten heeft mij genade te schenken en zalig te maken, zal het gebeuren. Maar als Hij besloten heeft mij Zijn Geest niet te zenden, kan ik er toch niets aan doen. Waarom zou ik me dan nog druk maken?

Deze redenering is wel begrijpelijk, maar toch zondig en goddeloos. Wij praten zo ook niet als de dokter ons zegt dat we geopereerd moeten worden, omdat er anders gevaar voor ons leven bestaat. Nee, we mogen de leer van de verkiezing en verwerping, en het werk des Geestes niet gebruiken om heimelijk God de schuld van ons onbekeerd-zijn te geven. We lezen in Deut. 29 : 29: "De verborgen dingen zijn voor de Heere, onze God, de geopenbaarde dingen zijn voor ons en voor onze kinderen". De belangrijkste vraag is niet in de eerste plaats of ik een uitverkorene ben, maar of ik geleerd heb in mijn leven dat ik tegen God gezondigd heb. En waar heeft die wetenschap mij gebracht? We moeten bij het Woord beginnen.

Onze vaders zeggen in de Dordtse Leerregels: "Doch zovelen als er door het Evangelie geroepen worden, die worden ernstiglijk geroepen. Want God betoont ernstiglijk en waarachtig in Zijn Woord wat Hem aange-naam is, namelijk dat de geroepen tot Hem komen. Hij belooft ook met ernst allen die tot Hem komen en geloven, de rust der zielen en het eeuwige leven". En dan weten we dat de Heere ook machtig is om iemand in de bioscoop te bekeren of op het voetbalveld. De vraag is echter niet wat God *kan*, maar wat Hij *wil*. En dan zegt een van de Erkinen: "Als u zo zorgeloos bent, bedenk dat op de Pinksterdager drie duizend bekeerd werden

onder de prediking van de apostelen en maar één op weg naar Damascus". God heeft jou en mij aan de middelen gebonden. We kunnen niet straffeloos aan de middelen voorbijgaan. Paulus schrijft: "Het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods". En we lezen: "Hoe zullen ze horen, zonder die hen predikt?" De prediking van het Evangelie is van het hoogste belang."

Ds. Harinck schrijft op blz. 51:

"Bekering is een eis en een genade van God. De profeten hebben het volk van Israël in de naam des Heeren opgeroepen tot bekering. Zij hebben niet gezegd dat het volk, omdat het zich niet kon bekeren, zich ook niet behoefde te bekeren.

De Heere Jezus en Johannes de Doper hebben de eis van bekering gepredikt en geroepen: "Bekeert u en geloof het evangelie!" De apostelen predikten de eis van bekering. Het is echt niet zó dat de prediking van de bekering oudtestamentisch en de geloofsprediking nieuwtestamentisch is. Dat willen sommige evangelische groepen en ook wel kerkelijke leiders ons doen geloven. De prediking zou dan alleen maar moeten inhouden: "Geloof het evangelie!" Paulus zegt, sprekende van de nieuwe situatie die ontstaan is na de opstanding van Christus: "God dan, de tijden der onwetendheid overzien hebbende, verkondigt nu alle mensen alom, dat zij zich bekeren" (Hand. 17 : 30). Bekering is Gods eis! De Heere eist van jou en mij dat wij ons bekeren. Maar bekering is ook een gift en genade van God.

We lezen in Hand. 11 : 18: "Zo heeft dan God ook de heidenen de bekering gegeven ten leven!" God is de Werkmeester van de bekering. Temidden van Israël's afval en onwil om zich te bekeren zegt de Heere Zelf voor de bekering van Israël te zullen zorgen: "Ik zal hunlieder afkeringen genezen, Ik zal hen vrijwillig liefhebben" (Hosea 14 : 5). Wat een wonder dat God Zelf het initiatief neemt!"

(Wordt vervolgd)

Voor de jeugd

Nehemia 33

"Maar het geschiedde, als Sanballat gehoord had dat wij de muur bouwden, zo ontstak hij en werd zeer toornig; en hij bespotte de Joden; enz.

Neh. 4 : 1 vv.

Beste jongelui!

Wij hebben een rondreis langs de muur gemaakt. We hebben ook gezien dat men overal druk aan het werk was. Doch ieder kan begrijpen dat het geen werk van één dag geweest is. Wanneer er een huis gebouwd wordt, dan kan men bij de bouwers gaan kijken en een indruk krijgen van het werk dat zij bezig zijn te doen. Doch een ieder weet dat het werk daarmee niet af is. Als dit van een huis geldt, hoeveel te meer geldt het dan niet van een stad die herbouwd moet worden. Tijdens onze rondgang langs de muur zouden we haast vergeten dat er nog meerderen zijn geweest die toegekeken hebben. Dat waren geen vrienden en ook geen sympathisanten, maar oude vijanden, die we al eerder tegengekomen zijn. Vergeet de vijanden niet. Want hoe minder er over hen gesproken wordt, des te liever zij het hebben en des te gemakkelijker kunnen zij hun vijandig werk verrichten. We moeten ze daarom altijd in de gaten houden. De geschiedenis van Nehemia en zijn volk geven ons daartoe ruimschoots gelegenheid.

Het eerste vers van het vierde hoofdstuk brengt ons weer in aanraking met Sanballat en in het vervolg wordt ook Tobia weer genoemd. We kwamen hen ook tegen in Neh. 2 : 10. Toen zij hoorden dat er iemand gekomen was om wat goeds voor de kinderen Israël te zoeken, mishagde hun dat zeer. Zij zijn dus van meet af aan op hun hoede geweest. Zij deden nog niets. Daar was eigenlijk ook nog niets te doen, omdat met de herbouw van de muren nog niet was begonnen. Alleen het feit dat Nehemia gekomen was, riep al een groot mishagen op. Het voor-spelde hen, wat het voortbestaan van hun macht betreft, niet veel goeds. Zo is de duivel, want die moet je achter elke vijandelijke macht zien, altijd op zijn hoede om het

koninkrijk Gods en de komst daarvan tegen te werken. Toen de meerdere Nehemia gekomen was, om "alles" goeds voor de kinderen Israël te zoeken, kwam de duivel ook in actie. Dat is van oude tijden af zo geweest, en zo zal het ook blijven. Zo lang het koninkrijk Gods in deze wereld komt, gaat Satan door om zijn naam eer aan te doen. Jullie weten toch wel wat deze naam betekent? Want je kunt hem ook kennen uit zijn namen. Dat geldt van God, doch niet minder van Zijn tegenstander. Satan betekent: Tegenstander! Dat is hij en blijft hij. Houdt hem daarom maar steeds in de gaten.

Als ik nog even terug grijp op wat reeds overdacht is, denk ik ook aan wat er staat in Neh. 2 : 19. Toen Nehemia zijn inspektieis volbracht had en het volk van zijn plannen op de hoogte stelde, kwam er beweging onder het volk om het opbouwwerk ter hand te nemen. Doch de vijanden gaan zich dan ook drierster opstellen. Hoe meer activiteiten, door Gods Geest gewerkt, er in het koninkrijk Gods tot stand komen, hoe meer de boze geest zich ook laat gelden. Want toen men zich op zou gaan maken om in het geloof met de herbouw te beginnen, begonnen de vijanden te spotten en te lasteren, en zij verachtten het volk. Doch hun haat vermocht niet het volk moedeloos te maken. Spot en laster ten spijt, werd het werk toch begonnen en voortgezet.

Dit te moeten zien van de zijde der vijanden, was dan ook olie op het vuur van de haat, die in hun binnenste brandde.

Nehemia verhaalt het als een getrouwe geschiedschrijver: "Maar het geschiedde, als Sanballat gehoord had, dat wij de muur bouwden, zo ontstak hij en werd zeer toornig; en hij bespotte de Joden; en sprak in tegenwoordigheid zijner broederen en van het heir van Samaria, en zeide: Wat doen deze amechtige Joden? Zal men hen laten worden? Zullen zij offeren? Zullen zij het in één dag voleinden? Zullen zij de stenen uit de stofhopen levend maken, daar zij verbrand zijn?"

Het opmerkelijke is, dat bij de openbaring van hun eerste vijandschap, het nog in beperkte mate tot openbaring kwam. De hoofdmannen waren het met elkander wel eens, dat er voor hen gevaar dreigde. Doch nu dit vaste vorm aan ging nemen, moest aan hun tegenstand bij hun aanhang wat meer bekendheid gegeven worden. Daarom spreekt Sanballat nu in tegenwoordigheid van zijn broederen en van het heir van Samaria. Hij heeft een volksvergadering belegd. Alles wordt als het ware gemobiliseerd. Hoe meer activiteit aan de zijde van het volk dat Nehemia volgt, hoe meer ook de activiteiten aan de zijde van de vijanden zich ontwikkelen. We zien hier een voortzetting van de eeuwenoude strijd van het slangenzaad tegen het vrouwenzaad. Die strijd duurt nog onverminderd voort. Dit gebeurt op het bredere vlak van het kerkelijke leven. Daar waar de kerk werkelijk zich als kerk openbaart, moet je er op rekenen dat de vijanden zich niet onbetuigd zullen laten. Als de kerk met de wereld meegaat, laat de wereld de kerk wel met rust. Doch zodra de kerk tegen de wereld ingaat, moet men er op rekenen dat de wereld van haar kant zich hatelijk tegenover de kerk op stelt. Er komen dan allereerste bespottelijke vragen uit de bus. Wat moet toch die kleine groep? Het is maar een amechtig volk. Zij kunnen niet veel presteren. Eigenlijk niets. Zij zijn als het er op aan komt ver in de minderheid. Daarbij komt: Het zijn dwarsliggers in de maatschappij. Je kunt hen toch niet zo maar hun gang laten gaan. Zij sturen alles in de wereld in de war. Van echte christenen heb je nog nooit anders dan last gehad. Zo wordt in het kamp van de vijand geredeneerd.

Zullen zij offeren? Dat heeft betrekking op hun godsdienst. De mogelijkheid om die uit te oefenen moet hen eigenlijk ontnomen worden. Het kost allemaal tijd en het brengt ook geen geld in het laadje van de staatskas. Zullen zij het in één dag voleindigen? Zullen zij de stenen uit de stofhopen levend maken, daar zij verbrand zijn? Met andere woorden: Het zijn verbrande stenen, waardeloos voor het gebruik. Daar kunnen zij toch geen stad van bouwen?

Met deze vragen probeert Sanballat zijn aanhang te beïnvloeden, achter zich aan te krijgen, om het werk maar tegen te houden. Al de vragen die hij stelt worden als een stortvloed van woorden over zijn gehoor uitgesproken. Hij is goed bij de rede. Goede redenaars moet je niet alleen zoeken in de dominees wereld. En dan bedoel ik daar nog niet allen mee die de titel van dominee voeren, want daar zitten ook grote vijanden onder. Doch ik bedoel die dienaren die door de Geest van God bezielde, goede redevoeringen kunnen houden, of om het anders te zeggen: boeiend kunnen preken. Je komt zulke sprekers, maar dan in de kwade zin van het woord, ook tegen in het linkse kamp. Ik denk aan de kamerdebatten. De meerderheid wil van God noch zijn gebod weten. Daar wordt openlijk mee gespot. En degenen die het nog voor de Heere en Zijn woord willen opnemen, worden menigmaal genegeerd. En als men ze nog te woord staat, worden zij met allerhande eigentijdse vragen bekogeld. En dan lijkt het een praktisch onmogelijke zaak, om het koninkrijk Gods nog ruimte te geven in deze wereld. Men zegt dan: Je kunt toch de zondag niet meer in ere houden? Je moet kontinuu doorwerken, anders loopt alles vast in deze wereld. O zeker, je moet wel een vrije dag hebben, maar dan kun je toch niemand verplichten dat hij naar de kerk gaat? De dingen van de wereld daar heeft men alles voor over. Doch voor het koninkrijk Gods weinig of niets. Dat is een achterhaalde zaak. Voor zover het nog bestaat, is het toch de verdwijning nabij. Als je de krant bijhoudt, lijkt het mij niet zo moeilijk om punten van vergelijking te zien met de tijd van Nehemia, en de tijd waarin wij leven. Het is voorwaar de oude strijd, die iedere keer weer oplaait en steeds weer voortduurt.

Naast Sanballat laat Tobia, de Ammoniet, ook zijn stem nog horen. Dat hij een Ammoniet was, staat er niet voor niets bij. Want heel in de verte was hij nog familie van het volk Israël. Hij was een nakomeling van een van de dochters van Lot, een neef van Abraham, de stamvader van het heilige volk. Van Lot, al was die ook van zijn plaats, heeft deze nakomeling niets gekend. Want al had zijn voorvader zijn tent opgeslagen in Sodom, hij heeft toch zijn ziel gekweld aan de gruwelen en de ongerechtigheden die in Sodom en Gomorra met geweld bedreven werden. Zo heb je tegenwoordig ook nog voorvechters voor de rechten van de mens, ten koste van de rechten van God, die in hun geslacht mensen hebben gekend, die God vreesden. Zij zijn dikwijls de grootste vijanden geworden. Wie de geschiedenis van de laatste tijd kent, weet ze met name te noemen. Het is zelfs mogelijk dat jullie dat soort mensen ook tegenkomt in je leven. Want het overkomt mij nog wel eens dat je mensen ontmoet, die wanneer je ze aanspreekt op hun verhouding tegenover God en Zijn dienst, dat ze dan heel gewoon zeggen: Mijn grootvader ging nog wel naar de kerk, maar mijn ouders hebben er niet veel meer aan gedaan, en ik zelf geloof er niets meer van. Dit zijn helaas geen zeldzaamheden, maar veel voorkomende zaken. Deze Tobia probeerde ook zijn verachting uit te spreken over het bouwen van de muur van Jeruzalem. Daar behoefde werkelijk geen olifant voor te komen om hun werk ondersteboven te lopen. Al kwam er maar een vos aan, een veel kleiner dier, met heel lichte pootjes, "hij zou hun muur wel verscheuren". Het wordt zo krachtig en verachtelijk mogelijk gezegd.

Zo probeerde een ieder op zijn eigen manier het werk te doen stoppen. Als de Heere de bouwers niet ondersteund had, zij zouden vanwege de macht van de vijanden de schrik van hun leven hebben gekregen en er een punt achter gezet hebben. Doch het werk was niet te keren. We zullen de volgende keer horen wat van de zijden van Nehemia daartegenover gedaan werd, wat zich in de geschiedenis steeds herhaalt, tot zelfs in het eigen leven toe. We spreken dan daarbij de hoop uit, dat door een ieder van jullie daar ook iets van gekend wordt. Want in de strijd te moeten verkeren, verachting over je te moeten zien uitgesproken, het zijn al te maal zaken die niet meevallen, doch die in het koninkrijk Gods er bij horen. Het is op aarde

altijd een strijdende kerk. Zonder die strijd is er geen overwinning en ook geen kroon. Die wettig strijden worden alleen wettig gekroond. Zij worden eerlijk zalig. Dus D.V. tot de volgende keer. Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Boeken van Den Hertog B.V.

postbus 150, 3990 DD Houten, tel. 03403-73434.

1. En zo vierde Tineke tòch kerstfeest door Aartje Boon.

Dit boekje gaat over Rietje en Tineke. Tineke is al gauw jarig. Ze krijgt een mooie pop. Ze mag die niet meenemen naar school. 's Avonds komen er kinderen op visite. Rietje is jaloers. Ze wil de pop mee naar huis nemen. Ze zei dat ze even naar huis moest en ze neemt de pop stilletjes mee. Ze kijkt niet uit en loopt tegen een fiets aan. De pop komt op straat te liggen en wordt vuil en Rietje bezeert zich. Ze moet een week thuis blijven. Ze kan niet naar het Kerstfeest van de school. Dat vindt ze erg verdrietig. Maar later komen Rietje en haar ouders en ook de juffrouw, die opnieuw gaat vertellen. Het komt alles nog goed. Het is een aardig verhaal om voor te lezen vanaf 4 jaar en om zelf te lezen vanaf 7 jaar. De illustraties zijn van Joh. van Dongen. Het boekje telt 46 blz. en kost gebonden f 7,95.

2. Hans en Els door L. Ippel-Breedveld.

Dit boekje is fijn om voor te lezen aan kleine kinderen vanaf 4 jaar. Zij kunnen het ook zelf gaan lezen als ze een half jaar lesonderwijs hebben gehad. Alles wordt leuk beschreven. Eerst gaat het over scheepjevaren in een badkuip en verder o.a. over naar school gaan en de ziekte van de moeder van Els. Het komt alles weer goed. De illustraties zijn van Jaap Kramer. Het boekje telt 47 blz. en kost gebonden f 7,95.

3. Bij de vijver door Marian Schalk-Meijering.

Dit is een aardig boekje voor jongens en meisjes van 6 tot 8 jaar. Het gaat over Dries en een vijver, waar van alles te zien is, een bloem, een kikker, een spin en nog veel meer. Dries valt bij de vijver in slaap en droomt dat hij op de rug van een libel de lucht in gaat. Hij maakt een mooie tocht, maar moet zich goed vasthouden. Hij komt ook nog op de rug van een kikker, die grote sprongen maakt. Hij wordt wakker als zijn moeder hem roept. Er volgt nog meer. Het is een leerzaam boekje. Er zijn mooie illustraties in van Jaap Kramer. Het boekje telt 43 blz. en kost gebonden f 7,95.

4. Jolande verlooft zich door Marian Schalk-Meijering.

We lezen in dit boek weer het een en ander uit het leven van Jolande. Eerst kwam uit een boekje onder de titel: *Jolande slaat er zich door* en daarna over *Jolande in Engeland*. De omstandigheden van dit meisje zijn anders geworden. Ze heeft na veel moeite werk gevonden in een wolzaak in de stad. Ze komt weer in aanraking met vroegere vriendinnen. Eén ervan, Liesbeth, is op een verkeerde weg gekomen. Er kon haar hulp worden geboden.

David uit Engeland komt met een paar meisjes die Jolande kent een poosje logeren. David heeft een oogje op Jolande. Jolande wordt het met Joost eens die ze al jaren kent. Liesbeth komt door bemiddeling van de ouders van Jolande naar de familie in Engeland, waar ze in aanraking komt met David. Er komt tussen hen een hartelijke liefdesband.

Het is een boek voor de leeftijd van 14 jaar en ouder. De illustraties zijn van Joh. van Dongen.

Het boek telt 85 blz. en kost gebonden f 11,25.

5. Toch vrienden door J. Visser-Vlaanderen.

Dit boek bevat een spannend verhaal, in

hoofdzaak over Jan en Mark, de een uit een christelijke en de ander uit een niet-christelijke gezin. Dat geeft moeilijkheden, maar Mark past zich steeds meer aan. De jongens gaan schillen ophalen voor een boer. Daar krijgen ze wat voor. Jan wil dat dadelijk voor de zending opsparen, Mark denkt aan vanke-lijk aan een andere bestemming. Ze maken samen allerlei mee en dat maakt zo'n boekje juist aantrekkelijk voor jonge lezers en lezeressen. Het is een boek van 101 blz. voor kinderen van 7 tot 11 jaar. Het kost gebonden f 10,40. De illustraties zijn van Jaap Kramer.

6. Han en Hanneke door Geesje Vogelaar-van Mourik.

Het verhaal gaat over een jongen en een meisje die naast elkaar komen te wonen. Ze kunnen goed met elkaar opschieten en halen allerlei verkeerde dingen uit. Op blz. 45 staat een tekening van een oude dame, die aan het breien is, met het puntje van haar tong uit haar mond. In het verhaal gaat het over het puntje van de tong van Hanneke. Kinderen zullen dit boekje zeker fijn vinden. Het is voor jongens en meisjes van 6 tot 8 jaar. De illustraties zijn van Jaap Kramer. Het boek telt 79 blz. en kost gebonden f 9,95.

7. Twee vrienden uit groep vier door W. van Zijtveld-Kampert.

Marco was naast René komen wonen. Ze werden vrienden en maakten natuurlijk allerlei mee. Dat wordt in verschillende hoofdstukjes verhaald. We noemen er enkele: Samen naar school, Het Kerstrapport, Op de Zondagsschool, De juffrouw trouwt. De vriendjes gaan samen ook 'n reisje maken naar de opa en oma van René. Ze komen in een verkeerde trein. Het komt echter toch nog goed. De vrienden hebben een fijne vakantie, waarin natuurlijk ook een en ander voorvalt. Het wordt alles aardig beschreven. De illustraties zijn van Jaap Kramer. Het boekje is vooral bestemd voor jongens en meisjes van 7 tot 10 jaar. Het telt 93 blz. en kost gebonden f 10,25.

B.

WESTKAPELLE TE HUUR

Vakantiehuis en luxe stacaravan op zeer mooi en rustig plekje op boerderij bij het strand.
Telefoon 01187 - 1441

SLAPELOZE NACHTEN?

Onze plantaardige zenuwtabletjes werken rustgevend en kalmerend, bevorderen een goede nachtrust en versterken het zenuwgestel!
Kuur voor een maand f 20,-.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5,
2011 WL Haarlem
Tel. 023 - 312882/
324606.
Postgiro 190609.

ELSPEET TE HUUR

Ruime stacaravan op camping
"De Meulenberg"
Telefoon: 08388 - 5212

Papoeafonds

Ede
Postgiro 243000

Secretariaat
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon 033-728690

Help
Papoea's in Nood